

Nf. 59.5.



an 52 33

SPECIMEN
VARIANTIVM LECTIONVM
CODICVM HEBRAICORVM MSS.
ERFVRTENSIVM
IN PSALMIS.

CONSENTIENTE
AMPLISSIMO PHILOSOPHORVM ORDINE
PRO
SVMMS IN PHILOSOPHIA HONORIBVS
RITE OBTINENDIS
DIE XXII. APRILIS MDCCLXXV.

PVBlice DEFENDET *ah.*
IO. CHRIST. GVIL. DIEDERICHS
PYRMONTANVS.

GOTTINGAE
LITTERIS FRIEDER. ANDR. ROSENBSCH
ACADEMIAE TYPOGRAPHI.

STECOMEN

VARIANIVM LECTIVVM

CODICVM HERRAICORVM MSS

E. F. V. R. T. F. W. S. L. A. M.

IN PRAESENTIA

CONSTITUTIS

AMPLISSIMO TITULO GOSIORVM ORDINE

TRO

STANIM IN AMBROSIVM NOTORITZ

ITE OF TINEBIS

HE T. C. P. K. L. B. M. D. C. C. X. V.

TRABICE DEBENT

IO. CRIST. GAV. D. D. D. R. I. C. H. T. S.

LETT. P. A. T. A.

GETT. D. M. S.

LETT. P. A. T. A.

MAGISTRUM VENERABILIS
MINISTERII ERFVRTENSIS EVANGELICI

SVMME REVERENDO

SENIORI

MAXIME PLVRIMVMQVE REVERENDIS
ASSESSORIBVS, PASTORIBVS

ATQVE

DIACONIS

DOMINIS, PATRONIS ET FAVORIBVS
SVIS

QVA PAR EST OBSERVANTIA

SVMMOPERE COLENDIS

DISSERTATIONEM HANC ACADEMICAM

PRO

MAXIMA ERGA SE BENEVOLENTIA

IN

GRATISSIMI ANIMI TESSERAM

DAT, DICAT, CONSECRAT

ATQVE

DIACONIS

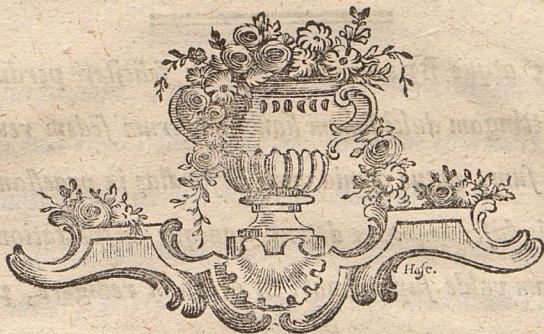
DOMINIS, PATRONIS ET FAVORIBVS

AUCTOR.

QVAE PAR EST OBSERVANTIA

SUMMO PERE COLENDIS





PRAELOQVIVM.

Norunt iam *Eruditi*, me ante aliquot annos *sua-*
su atque consilio *Illustris* IO. DAVID. MICHAELIS *Erfordiam* petiisse, ut *praestantissimorum*
Codicum Hebraicorum MSS. qui ibi *asseruantur*,
nouam collationem instituerem. *Finito hoc labore*
satis licet molesto atque arduo, quem tamen adiutus
benevolentia S. R. Erfurtensis Ministerii Evangelici,
amicitiaque duorum imprimis virorum, FRORIE-

PII atque BESLERI ad finem feliciter perduxi,
Göttingam dulcissimam hanc Musarum sedem reuer-
sus sum, eaque omnia quae Erfordiae in praestantif-
simis hisce χειρῶν τοῖς détexi, quaeque expectationem
meam valde superabant, in ordinem redigere, pre-
loque parare coepi.

Iam vero cum more academico publice aliquid
defendendum erat, non abs re esse iudicaui, si speci-
men quoddam harum variarum lectionum, quae no-
uitate sua sese commendarent, cum orbe erudito
communicarem. Psalmos autem selegi, quoniam
iis praecipue Viri Erudissimi, KENNIKOTVS,
MICHAELIS, TELLERVS, SCHVLZIVS,
BRVNSIVS aliique operam impenderunt.

In numerandis iis Codicibus secutus sum ordi-
nem in ABRAHAMI KALLII dissertatione phi-
lologico critica de Codicibus Manuscriptis maxime
Erfur-

Erfurtensibus, propositum, quam etiam dissertationem cum rarior iam facta sit, proxime cum meis observationibus iterum imprimendam curabo.

Iudicium meum super his variis lectionibus raro adieci, Viris rei criticae peritioribus illud relinquens. Hi vero iudicent, num omnes cum omnibus reiiciendae, annon quaedam ex iis recipiendae sint. Et si non omnes quas attuli variationes eiusdem momenti esse iudicent, si deprehendantur quaedam quae manifestae librariorum hallucinationes esse videantur, cogitent quaeso, me, ut eo tutius de auctoritate Codicis MS. iudicari queat, omnes discrepantias quas inveni notissae, et impossibile esse, ut omnes eiusdem momenti sint. Contenti erimus, si inter decem vel viginti variantes lectiones vel vnica deprehendantur, quae textum nostrum valde mutilatum emendet, verbumque diuinum pristinae suae integritati restituat.

Id

*Id quoque monendum mihi est, ea quae in aliis
libris V. T. detexi, longe maioris momenti esse, quam
ea quae inveni in Psalmis. Videntur Psalmi magis
accuratiores maioriq[ue] cura descripti ad nos per-
uenisse quam caeteri libri V. T. maxime historici.*

*His ergo utere Beneuole Lector, sique me in
quibusdam lapsum offenderis, amice et citra acerbi-
tatem admone. Vale meisq[ue] conatibus fave. Da-
bam Gottingae die XV April. MDCCLXXV.*



SPECI-

SPECIMEN
VARIANTIVM LECTIONVM
EX PSALMIS.

PSAL. IV.

- V. 4. פִּלָּא Codex I et II scribunt per Aleph, a verbo פִּלָּא, *magnificavit, mirabilem fecit*, quod formam suam cum פִּלָּא saepe permutat.
5. על משכבכם Codex 2 habet cum praefixo Vau, quod exprimit Syrus (a). Consuetae tamen lectioni praeferri, non meretur.

PSAL. IX.

- V. 1. על-מוֹת omisso Makkeph (b) velut unam vocem scribunt omnes Codices Erfurtenfes qui carmina Davidis continent, Primus, Secundus, et Tertius. Quartus enim Psalmos non continet, et Quintus non amplius Erfordiae asserua-

(a) Vide Celeberrimi Io. CHR. FRIED. SCHVLZII Specimen Obs. Crit. in Psalmorum versionem Syriacam, in appendice ad Kenikoti Notas Criticas ad quatuor Psalmos p. 211.

(b) Quod in his Codicibus passim omittitur. Vide ABRAH. KALLII Diss. philol. crit. de Codicibus Manuscriptis maxime Erfurtenfibus §. XV. n. 8.

A

afferuatur (c). Sic coniunctim legisse videntur LXX Interpretes et Vulgatus, vnde et b. LUTHERVS vertit! *von der schönen Jugend* (d). Sic quoque habet SEBASTIANVS MÜNSTERVS, in rara sua Bibliorum Hebraicorum editione, Basileae 1546., quam ipse possideo (e), habuit sic RASCHI, ex cuius Commentariis permultas varias lectiones collegit cel. TYCHSENIVS (f), eandemque lectionem inueni in Psalterio Trilingui PETRI ARTOPEAI, cuius alia occasione curatiorem descriptionem daturus sum (g).

13. *לא שכח* Codex 2. *ולא שכח* cum praefixo Vau, quod legerunt Syrus, Chaldaeus et Arabs. At a correctore duabus lineis transfixum est.

15. *תהלתך* singulariter legit Codex 2, consentiente Regiomontano 2 et Codice 18. Bibliothecae Regiae Parisiensis.

Vide egregium librum S. R. LILIENTHALII, Commentatio

(c) Ille enim anno huius saeculi vigesimo septimo Electori Moguntino Lothario Francisco dono datus est, vt comperi ex Summe Venerabilis FRONIEPII Commentatione ad Ps. II, 7. pag. 7. Vbi vero hodie seruetur ignoro.

(d) Vide Celeb. BENI. GVIL. DAN. SCHVLZII *Vollständigere Kritik über die gewöhnlichen Ausgaben der Hebräischen Bibel*, p. 26. Confer Ps. XLVIII, 15.

(e) Vide de ea S. V. HIRTII *Orientalische u. Exegetische Bibliothek*, P. VI. p. 297-311.

(f) *Bützowische Nebensünden* P. IV. p. 64. 65.

(g) Psalterium Davidis Trilingue additis aliquot doctissimorum virorum correctionibus iuxta hebraicam veritatem, per PETRVM ARTOPEVM, Basileae per HENRICVM PETRVM, mensis Martio anno MDXLV. forma duodecima.

mentatio Critica de duobus Codicibus Manuscriptis, qui Regiomonti Borussorum afferuntur, p. 371.

PSAL. XV.

V. I. וְיָשֹׁכֵן מִי יִשְׁכֵּן Codex II. cum praefixo Vau וְיָשֹׁכֵן. Exprimunt hanc copulam omnes fere versiones antiquae, LXX. Syrus, Arabs, Vulgata, et ex Codicibus Manuscriptis Codex 65 Bibliothecae Senatoriae Lipsiensis, cuius descriptionem dedit Venerandus CARL FRIED. BAHRTIVS in *Observationibus Criticis circa lectionem Codicum MSS. Hebr.*, Lipsiae 1770. Accedit Fragmentum illud Erfurtense, quod Erfordiae in Bibliotheca Venerandi Ministerii Evangelici detexi, et in Bibliotheca Orientali illustris IO. DAV. MICHAELIS Parte VI, n. LXXXXVIII. a me descriptum est, itemque editio *Gersonianae*, quanquam b. L. V. THERVS copulam non adhibuerit, vide Bibliothecam Hag. Class. I, p. 237.

PSAL. XVI.

V. 10. Pro irregulari וְיָשֹׁכֵן omnes Codices Erfurtenfes qui Psalms continent, legunt sine Iod וְיָשֹׁכֵן, prout iam notavit illustris MICHAELIS, fautor meus ac praceptor nunquam non satis colendus, in *der Orientalischen und Exegetischen Bibliothek*, Parte prima p. 210. 211. Non iuvat hic ea omnia repetere, quae iam illustris MICHAELIS (h), Summe Ven. LILIENTHAL (i) et Celebrerimus

A 2

mus

(h) *Critisches Kollegium über die drey wichtigsten Psalmen von Christo* p. 212 - 215.

(i) *Commentatio Critica de duobus Codicibus Regiomont.* p. 374. 375.



mus SCHVLZIVS (*k*) ad confirmandam hanc lectionem attulerunt; attamen testes quosdam, quorum apud hos viros nullam adhuc mentionem factam inueni, quorumque mihi notitia data est, addam. Pertinet huc Fragmentum illud hebraicum Erfurtense, cuius iam ad Pf. XV, I. mentionem feci (*l*) et ex editionibus impressis ab aliis nondum commemoratis, Biblia Hebraica SEBASTIANI MÜNSTERI (*m*) Biblia Hebraica ELIAE HUTTERI, fol. 1587., eiusdemque Psalterium harmonicum, 1602. 8. AVGVSTINI IVSTINIANI Octapulus Psalterii, Genuae 1516, cuius descriptionem debemus S. V. HIRTIO (*n*) et Psalterium Trilingue PETRI ARTOPAEI, Basl. 1545. Tot ergo tantisque auctoritatibus haec lectio quotidie adhuc confirmatur, vt mirer, Celeb. TYCHSENIVM in *Tentamine suo liberato* (*o*) contendere potuisse, Iod illud in quibusdam Codicibus sine iusta causa desiderari. Longe aliter de ea lectione sentit Summus MICHAELIS, in Bibliotheca Orientali, P. I. p. 179.: *Diese Lesart ist nunmehr so bestätigt, dass man sie wol für zuverlässig halten kann:*

(*k*) in versione vernacula Psal-
morum, P. I. p. 64. 65. cuius alteram
partem auide expectamus.

(*l*) Vide ill. MICHAELIS
Orientalische Bibliothek P. VI.
p. 242.

(*m*) Ex quibus tamen cum et-
iam in Bibliotheca quadam Er-
furtensi inueniantur, hanc lectio-

nem iam notauit Venerandus FRO-
RIEF in *Programmate paschali*
vniuersitatis Erfordiensis, anni
1773.

(*n*) *Orientalische u. Ex. Bi-*
bliothek P. I. p. 23. 30.

(*o*) *Befrejetes Tentamen* p.
94. 95.

kann: — Hier hat also die Kriik der christlichen Religion eine Entdeckung verschafft, dafür sie den Dank verdient, künftig nicht mehr (id quod facit Tychsenius) unter die verdächtigen Beschäftigungen gezählt zu werden. —

11. **שבע** plene scribit Codex primus, vt Codex Sorbonicus 32 et Regiomontanus secundus. Dubitari igitur nequit, vocem per Cholem legendam esse, licet solus Theodotio eam pronunciauerit **שבע** (p). Addendum est Fragmentum Erfurtense, *Orientalische Bibliothek* P. VI. p. 243.

PSAL. XVIII.

V. 16. Pro **אמר** Codex 3. legit **אמן**, vt habet locus parallelus 2 Sam. XXII. 16. Confer Cel. VOGELII *Dissertationem priorem in textum hebraicum Vet. Test.* seu *Collationem 2 Sam. XXII cum Psalmo XVIII.* Halae 1770.

23. Pro **מוני** cuius loco 2 Sam, XXII, 23. legitur **מומנה** idem Codex habet **מומני**, consentiente Psalterio harmonico ELLAE HVTTERI, et editione NISSELLIANA. Confer etiam KENNIKOTI *Dissertationem Secundam super ratione textus hebraici* p. 552. sqbus.

PSAL. XXII.

V. 22. Pro **רמיום** (q) Codex III. legit inferto Aleph **רמיום**, vt etiam legerunt omnes fere interpretes antiqui, qui *bulum*

(p) Vide Ill. I. D. MICHAELIS *Kritisches Kollegium* p. 248. et S. V. LILIENTHALIVM l. c. p. 375.

(q) de quo videtis BOCHAR-
TVM in *Hieroico*, P. I. p. 948.
et SCHVLTENSIVM in *Com-
mentario ad Iob, XXXIX, 9. 10.*
A 3 Adde

balum intelligunt. Consentit Codex Regiom. 2. Sorbonicus 32. et editio Gerson.

PSAL. XXVII.

- V. 7. Praefixum Vau in ורנני duabus lineis damnatum est a correctore Codicis primi, Omittunt illud Syrus et Septuaginta.
13. Pro חיים Cod. II. III. legunt הרויים, cum ה demonstratiuo, quod in Regiomontano 2 superscriptum est.

PSAL. XXX.

- V. 9. Frequentem eam permutationem nominum diuinorum ירוה et ירני, quae in omnibus fere Codicibus manu exaratis deprehenditur (r), ex Codicibus Erfurtenfibus iam obseruauit ABRAHAMVS KALLIUS (s). Hocer-

go

Adde Celeb. SCHVLZII Coniect. Crit. ad illustrationem Psal. XXII, 13. §. 10. in Bibl. Hagana, Clas. II. fasc. I. n. 2.

(r) Videfis, vt ex multis aliquos tantummodo nomiuem KENNIKOTVM, Diss. I. super ratione textus hebraici, p. 443. 444. vers. lat. S. V. LILIENTHAL, Comm. Crit. p. 28. 96. 97. 98. et celeb. IEREM. IAC. OBERLINI Miscella Litteraria maximam partem Argentoratensia, p. 74. 88. 89. 97. S. R. KENNIKOTVS ex eo fe-

cit antiquitatis characterem et bonitatis notam, sed recte eam ob rem reprehensus est a cel. SCHNURER, in Diss. de Aetate Codicum Hebr. Vet. Test. MSS. difficulter determinanda, §. 17.

(s) Dissertatio philologico-crit. de Codicibus Manuscriptis Biblico Hebraicis maxime Erfurtenfibus, Halae 1706. sub praesidio b. Io. HENR. MICHAELIS habita, §. XVI. n. 9. Plura exempla dabo, si auctior mea editio quam iam paro, prodibit.

go loco ex nostris Codicibus primus et secundus pro ארני
 expriment nomen יהוה, quod hic etiam, vt in aliis locis
 frequentissime, faciunt Codex 65. Bibl. Senat. Lipf. (t)
 ELIAE HVTTERI Psalterium Harmonicum, et editio
 STEPHANI in 16.

PSAL. XXXI.

V. 23. Pro נגורתי in Codice tertio per literarum transposi-
 tionem scriptum erat נגורתי quod cum radice גרו etiam
 in Arabismo eandem significationem feruat (v). At cor-
 rector Codicis transposita impositis literis rabbinicis ב א
 in ordinem iterum redegit.

PSAL. XXXV.

V. 2. Pro בעורתי Codex III. melius forte legit cum 'praefi-
 xo Lamed לעורתי, vt semper fere ea phrasis exprimitur;
 Confer ex. c. Pl. XXII, 20. XXXVIII, 23. XL, 14. LXX,
 2. LXXI, 12

PSAL. XXXVII.

V. 1. אל תקנא Codex III. legit cum Vau praefixo, quod
 expriment omnes fere antiqui interpretes, itemque Raschi,
 Vid.

(z) Vide Ven. BAHRDTII NI fabula 14. Eadem vero et-
 Obseru. Crit. circa lectionem Cod. iam significatione occurrit radix
 MSS. p. 74.

(v) Arabibus ج primum
 significat *amputavit, refecit*, et
 deriuatum ج fasciculum ber-
 bae, vel ligui, ex c. in LOCMAN. LXXXVIII, 6.

Vid. Cel. TYCHSENII *Blitzowische Nebenstunden* Part. IV. p. 67.

22. יִרְתָּן idem Codex habet cum Nun paragogico, vt Codex Argentinensis tertius, vide Celeb. OBERLINI *Miscella Litteraria* p. 91.
30. Pro חֲכָמוֹת idem iterum Codex habet pluralem חֲכָמוֹת, qualis occurrit Pl. XLIX, 4. Prouerb. I, 20. IX, 1. XXIV, 7. Mallem vero in omnibus istis locis cum celeberrimo SCHVLZIO legere חֲכָמוֹת, cum Masoretharum puncta, voci huic subiecta, plane sint anomala, vide doctissimi Viri *Commentarium Criticum et Philologicum in Psalmum XLIX.* p. 18.

PSAL. XXXVIII.

- V. 14. Pro פִּי Codex II. habet פִּי, sine suffixo Vau, quod etiam omisit Syrus.
18. Pro לִנְגְרִי Codex III. legit לִנְגְרִי, cum addito ל, vt etiam in suo Codice habuit Raschi. Vide TYCHSEN. l. c.

PSAL. XXXIX.

- V. 10. עֲשִׂית cum ה paragogico legunt Cod. I. et III.
13. אֶל רַמְעָתִי cum copula Vau Codex 2, quam etiam exprimunt Chaldaeus, Syrus, et Arabs.

PSAL. XL.

- V. 3. אֲשׁוּרִי plene scriptum exhibent Codex I et III., vt quoque facit Regiomontanus secundus et alii quidam, quorum mentionem fecit S. R. LILIENTHAL.

17. Pro

17. Pro יאמרן iidem duo Codices legunt ויאמרן, vt iam notatur in Bibliis Halensibus (x). Testes pro hac lectione iam adduxerunt ill. I. D. MICHAELIS (y) et S. V. LILIENTHAL; addo tamen Codicem *Cassellanum*, — editionem SEBASTIANI MÜNSTERI, editionem Nisselianam (z), et Psalterium Trilingue PETRI ARTOPAEI. Pro ירוהו idem Codex i. hic et Ps. LXX, 6. legit ארני. Sed vide notam ad Ps. XXX, 9.

PSAL. XLII.

V. 6. הוהוילי plene scribunt Codex I. II, quod eam ob causam adnoto, quoniam ingens numerus Manuscriptorum Kennikotianorum eandem seruet lectionem, Vide S. V. KENNIKOTI *Notas Criticas in Psalmos XLII. XLIII. XLVIII. LXXXIX. cum notis* cl. PAUL. IAC. BRUNSI *suisque obseruationibus editas a celeberrimo* IO. CHRIST. FRID. SCHVLZIO, (Lips. 1772.) p. 101.

9. הוי eodem modo punctatum in Codice primo, ac ex Codice Cassellano obseruauit cel. SCHVLZIVS (a). Habet enim הוי, per duplex quidem Iod scriptum, sed ita punctatum, vt appareat punctatorem in suo Codice cum vnico tantum Iod legisse הוי, ad *Deum viuum*. Sic praeter Codi-

- | | |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
| (x) Coll. Ps. LXX, 5. | notatu haud indignas continet. |
| (y) in Collegio Critico p. 444. | Vide de ea b. CARPZOVII Crit. Sacr. p. 421. 422. |
| (z) Quae, quanquam nulla Codicum Manuscriptorum, quibus vsi fuissent editores, mentio facta sit, multas tamen varietates | (a) loc. cit. p. 191. Confer ill. MICHAELIS <i>Orientalische Bibliothek</i> P. III. p. 237. 238. |

B



Codicem Cassellanum in textu habent duo Codices Argentinenses (*b*), Reuchlinianus 3, et Regiomontanus secundus, Confer BRUNSIUM l. c. p. III. 112.

10. Pro בלחץ in Codice I scriptum erat בלחש, in praestigiis, i. e. dolis inimicorum meorum, sed ש in Zade correctum est.

PSAL. XLIII.

V. 3. ינחוני et יביאוני defectiue scribuntur in Codd. I. II. ut in quibusdam Codicibus Manuscriptis inuenerunt BRUNSIUS atque KENNIKOTVS (*c*). At cum circa eiusmodi matres lectionis earumque usum tanta sit differentia, tantaque in iis vel omittendis vel adhibendis libertas deprehendatur, ut pro lubito nunc adiectae nunc vero omisae videantur, calculum facile adicio sententiae quorundam Eruditorum (*d*), eas librariorum arbitrio plane olim relictas fuisse, adeoque pro lubito nunc additas, nunc vero sublatas esse.

3. Vocem vltimam ואלהי omittit Codex tertius.

PSAL. XLIV.

V. 2. בימי in Codice primo scriptum per Caph, Vide ill. MICHAELIS *Or. u. Ex. Bibliothek* P. III. p. 213.

PSAL. XLV.

V. 15. Pro לך Codex 3 habet tertiam personam לה, cum mappi-

(*b*) Vide Cel. OBERLINI Miscella Litt. p. 96.

(*c*) l. c. p. 116.

(*d*) Ex quibus praecipue no-

minandus mihi est Celeb. Io. G. LVD. VOGELIUS, diff. pec. de matribus Lectionis librariorum olim arbitrio relictis, Hal. 1767

mappikato He, quod igitur etiam in suo Codice legisse videtur Punctator.

PSAL. XLVII.

- V. 8. Ante **כל הארץ** omnes Codices Erfurtenfes adiiciunt **על**. Ita praeuio **על** leg. Regiomontanus 2, et Codex 27. Bibl. Reg. *Paris*. quem adducit S. V. LILIENTHAL.

PSAL. XLVIII.

- V. 15. **עלמות** coniunctim hic iterum sineque Makkeph legunt omnes Codices Erfurtenfes. — Testes pro hac lectione vide apud celeb. BRUNSIUM, in notis ad Kennikotum p. 136. (e) SCHVLZIVM in versione vernacula Psalmorum P. I. p. 292. et ill. MICHAELIS in der Orientalischen Bibliothek P. II. p. 216. Addo Biblia Hebraica SEBASTIANI MÜNSTERI, HVTTERI *Psalterium Harmonieum*, et *Psalterium Trilingue* PETRI ARTOPAEI.

PSAL. XLIX.

- V. 2. Pro **זאת** in Codice primo ab origine scriptum erat **כל זאת**, sed **כל** transfixum et sine punctis vocalibus relictum.
8. **לא ירון** Codex III. cum Vau praefixo, vt Regiomontanus 2, Lipsiensis 65, et Sorbonicus 32. Confer Cel. SCHVLZII Dissert. secund. *Psal. XLIX varietate lectionis observationibusque philologicis illustr.* p. 7. 8.
- R 2
10. Idem
- (e) et quod Codices Argentinenses attinet, cel, OBERLINIVM l. c. p. 71. 86. 96.

10. Idem Codex cum praefixo Vau legit ולא יראה vt Syrus et Codex 2 Regionontanus.
15. מוזבל plene legunt 1 et 2, vt quoque habuit Rafchi.
18. לא ירר iterum cum copula Vau, quam frequenter addunt, legunt Cod. 2 et 3. Exprimit eam Syrus, addit eam Regionontanus 2, et olim adfuit in Parisino 27, vide S. R. LILIENTHAL.
21. ולא יבין Codex 2 sine Vau. Confirmat hoc quodammodo coniecturam cel. SCHVLZII, qui vertere maault, Der Mensch, so herrlich er ist, bemerkt es doch nicht, Vide Celeberrimi Viri *Deutsche Uebersetzung der Psalme* p. 301.

PSAL. L.

- V. 3. Pro אלהינו in Codice 1 scriptum erat אלהים, quae diuersitas ex nimia similitudine quam secum inuicem habent Nun Vau et Mem facile oriri poterat. (f) LXX vtramque lectionem coniunxerunt (g) Syrus autem cum nostro Codice legit אלהים.

PSAL. LI.

- V. 4. תכבסני Codex 1, praemisso ת, vt V. 9. quod sine dubio ex superfluo He praecedentis vocis הרבה ortum est. Sed erasum.
15. ררכיך singulariter sine Iod scribit Codex 1, *viam i. e. religionem tuam.* Ita Syrus.

PSAL.

- (f) Ob eandem similitudinem ob causas praefendum esse credo. Iof. V, 1. pro עברנו in margine legitur עברם, quod etiam alias (g) ὁ Θεὸς ἤξει, ὁ Θεὸς ἤμαρ.

PSAL. LII.

- V. 8. ויראנו Cod. II. III. per Iod simplex, Tertius vero etiam omisso praefixo Vau. Eodem modo hanc vocem scriptam inueni Pf. LXII, 10. in Codice 1 et 3. et Pf. LXV, 9. in tertio.
- II. חסיריד Codex 3 habet sine Iod posteriori, confer Pf. XVI, 10.

PSAL. LIII.

- V. 2. התעבו Codex 3. habet sine praefixo Vau, vt legitur in Psalmo parallelo XIV. v, 1.
5. Pro פעלי idem Codex legit כל פעלי vt iterum habet locus parallelus Pf. XIV. Consentunt in hac lectione omnes versiones antiquae, cum quibus etiam facit Codex *Cassellanus*, vide Bibliothecam Orientalem ill. MICHAELIS P. II. p. 242.
6. הבישתה sine He paragogico legunt I et II. Sic Raschi et Codex Argentinensis Quartus, Vide Cel. OBERLIN l. c. p. 96.

PSAL. LV.

- V. 12. Pro מרחבה Codex I legit ברחובה plene et cum Beth.
21. ידיו Cod. 2. singulariter ידו. Ita Codex Regiomontanus 2 et omnes versiones antiquae, excepto Targum, vide S. R. LILIENTHAL.

PSAL. LVI.

- V. 7. Pro נפשי Codex III legit לנפשי, cum ל praefixo,
 B 3 quod

quod semper fere cum קוה, quoties *insidiari* significat, constructur, vide ex. c. Genes. XLIX, 18. Hiob. III, 9.

14. האלהים Codex 1. האלהים.

PSAL. LVII.

V. 12. על כל הארץ Codex II cum praefixo Vau, quod tamen sine Schva relictum est. Exprimunt illud LXX, Syr. Arabs, Vulgata.

PSAL. LIX.

V. 15. יהמו Codex III. ויהמו cum Vau praefixo, quod habent LXX. Codex 2 Regiomont, Syrus, alii. Vide S. V. LILIENTHAL.

18. Quod huic carmini in fine additur, אלהי חסרי, transfixum, adeoque reiectum est a punctatore vel Correctore Codicis II.

PSAL. LXI.

V. 1. כניכת per Cholem Codex 3, vt in Cod. 32. Sorbon. et Regiomontano 2. Sic etiam vertunt antiqui interpretes.

PSAL. LXII.

V. 8. מחסי Codex I cum Vau praefixo, quod habent LXX. Vulgata, Arabs et Syrus,

12. Pro שמעתי in Codice III scriptum erat pluraliter, שמענו, sed correctum est. Ex veteribus sic legisse videntur Arabs et Chaldaeus,

PSAL. LXV.

V. 11. גרורה Cod. I. II. pluraliter גרודיה, quod poscit praecedens

cedens תלמייה. Sic SEB. MÜNSTER, RASCHI, HVT-
TER. et PETR. ARTOPAEVS.

PSAL. LXVI.

- V. 6. Pro ים in Codice I scriptum erat לים, sed ל transfixum et non punctatum. Error sine dubio ob nimiam festinationem vel incuriam librarii ex sequente ליבשה ortus.
8. אלהינו Cod. 1. 2. 3. אלהים. Erroneam crederem hanc lectionem, ex similitudine litterarum Nun Vau cum ם finali ortam (*b*); sed aliter me sentire faciunt auctoritates Cod. *Cassellani*, *Regiom. 2*, et *Sorbonici 32*, quibus etiam assentiuntur Syrus et Chaldaeus, Vide ill. MICHAELIS *Orientalische Bibliothek* P. II. p. 242.

PSAL. LXVIII.

- V. 7. שכנו rasum est in MS. secundo, et ab initio fuisse videtur vel שכנים vel שכני.
10. 20. 23. Cod. I. II. pro Adonai habent ירוה, vt in his locis etiam legit RASCHI. Consentiant duo Codices Parisienses, quos adducit cel. STARKIVS (*i*), et commate 23 editio HVTTERI.
36. ממקדש fine Iod legunt 1. 2. 3. Ita RASCHI, *Regiomontanus 2*, Syrus, Symmachus, et Cod. 16. *Bibl. Reg. Paris.* vide Cel. STARKIVM l. c. p. 135.

PSAL.

(*b*) Legas S. V. BAHRDTIVM, (*i*) in *Sylloge Commentationum et Observationum Philologico-Criticarum*, Vol. I. p. 128. *de proclivitate erroris in Scriptura veteri hebraeorum*, in eius *Observationibus Criticis* p. 13-18.



PSAL. LXIX.

- V. 33. וישמחו Cod. I. III. cum praefixo Vau, quod habent omnes versiones antiquae, Cod. 32. Bibl. *Sorbon.* Cod. 2. *Regiom.* Editio *Gerson.* (k) Pfalt. POTKEN, et LUTHERVS. Adde editiones SEB. MÜNSTERI, HÜTTERI, et PETRI ARTOPAEI.

PSAL. LXX.

- V. 5. Pro יהוה אלהים Codex III legit יהוה, vt Psalmo XL, 17. Sic *Regiomontanus* 2 et Cod. 32. *Sorbonae.*
 Pro ישועתך Cod. I. III. iterum habent vt Psalmo XL, 17. תשועתך, vide Ill. MICHAELIS *Critisches Collegium* p. 445.
 V. 6. Ante עזרי Codex I praemittit particulam כי. Non male. Exprimit eam b. LUTHERVS, *denn du bist mein Helfer.*

PSAL. LXXII.

- V. 17. ולפני שמש cum Vau praefixo Codex 2, vt Chaldaeus, Syrus, et Arabs.
 Pro ויהתברכו Codex 2 legit ויהתברכו, per ה loco Iod. Codex I. omittit בו, et pro מכל כל legit *ab omnibus gentibus.*

PSAL. LXXIII.

- V. 13. Pro מן in Codice I scriptum מן. Vide ill. I. D. MICHAELIS *Orientalische Bibliothek* P. III. p. 213. 214. Sic ex. g. habet Syrus Pf. XXXIX, 6.
 16. ויאחשב Cod. III. ויאחשב, sed ה ab alio additum.

PSAL.

(k) Vide Bibl. Hagan. Cl. I. p. 238.



PSAL. LXXIV.

- V. 4. מועריך pluraliter Cod. 1. III, vt Regiomontanus 2, Cod. 18. Bibl. Reg. Paris. et Cod. 32. Sorbon. RASCHI, SEBAST. MÜNSTER, D. LUTHER, HVTTER, et PETR. ARTOPAEVS, vide S Ven. LILIENTHAL.
6. וכילמות Codex I legit sine Iod, vt RASCHI, MÜNSTER, ARTOPAEVS, et HVTTER; — Secundus addito Beth, ובכלמות, sed emendatum est.

PSAL. LXXV.

- V. 2. לאלהים Codex III. לאלהים.
6. ולא מצאו. Vau praefixum in Codice 2 circello damnatum (1).
7. Eodem modo reiectum est in Codice 2 in voce ורבו; quod quanquam faciliorem constructionem praebet, ne-tiquam tamen consuetae lectioni praeferendum est.

PSAL. LXXVIII.

- V. 4. Pro נבחר, in Codice 3 legitur נבחר in Niphal. vt Pf. CXXXIX, 15.
15. בתהומות plene et per Beth scriptum habet MS. primum, vt Regiom. 2. SEB. MÜNSTER, Pfalt. POTKEN. MENASSE BEN. ISRAEL (m), HVTTER, et PETR. ARTOPAEVS.

20. Pro

(1) Legas de hoc circello ea quae ex Codice Cassellano obseruat ill. MICHAELIS in der Or. Bibl. P. I. p. 232. sqq.

(m) תהלים. Psalterium Hebraeum ex recensione Doctissimi Hebraei R. MENASSEH BEN. ISRAEL. Amstelodami sumptibus

C

bus

20. Pro ונחלים Codex III legit וְנִחְלִים, sine vlla Correctione, — Secundus autem sine Mem vel ונחלי, vel quod probabilius mihi videbatur ונחלו.
- לעמו Cod. III. עמו sine Lamed.
32. Pro חטאו עור, *porro peccauerunt*, Codex I. legit חטאו לו et Codex III eodem fere sensu חטאו בו, *peccauerunt in eum*, omissa particula עור. Sic etiam legisse videntur Syrus et Arabs.
50. לא חשך Cod. I. 2. cum Vau praefixo, et ex veteribus Syrus et Arabs.
69. לעולם omissum in Primo.
72. כתם Cod. I. 3. legunt per Beth, vt Regiom. 2. et duo Parisienses, b. LUTHERVS (*n*), et omnes versiones antiquae quae exstant in Pollyglottis Londinensibus. At Syrus Erpenii a cel. DATHIO ante aliquot annos iterum editus, seruat lectionem consuetam.

PSAL. LXXIX.

- V. 6. Pro אל הגוים Cod. III. leg. על הגוים quod melius respondet sequenti hemistichio ועל ממלכות.
9. ישעינו Codex I. vt Regiom. 2.
10. Kri בגוים Cod. 2. 3. habent in textu, quod etiam sic habet Regiomontanus 2. Confer S. V. LILIENTHAL.

PSAL.

bus Henrici Laurenti. 1634. forma duodecima. Biblia Hebraica eiusdem R. MENASSE prodierunt 1635. Laudantur a CARP-

zovio in Crit. Sacr. p. 418.
(*n*) Und er weidete sic auch mit aller Treue. —

PSAL. LXXXI.

- V. 4. Vau plurale vocis תקעו in Codice 2 additum ab alio.
 בנסה Codex 1. בנסא, per Aleph, quod tamen transfixum est, et eius loco ה superscriptum.
 חנינו idem Codex, vt Regiom. 2. et duo Parisienses.

PSAL. LXXXVI.

- V. 2. Ante אתה Codex 2 praemittit פי, quod non abhorret a praecedente כי חסיד. Sic etiam Manuscriptum tertium Argentinense, Confer cel. OBERLINI Miscella Literaria p. 92.
 6. Pro בקול Codex 1. legit לקול; vt Regiom. 2.
 II. שמך Cod. 1. 2. habent praemissa particula את.

PSAL. LXXXVIII.

- V. 5. יוררי Cod. 2. מוררי fed Mem transf. et Iod superscriptum.
 כנבר *scuti vir*, in Codice 1 punctatum כנבר, *scuti fortis cui nullum robur est*. Has vero voces solis signis vocalibus a se inuicem distinguendas, frequentissime inter se permutatas esse, innumera exempla ex antiquis versionibus collecta docent.
 6. שכבי in Codice 2 scriptum per Nun, quod magnam aliquando cum Beth similitudinem habet, sed emendatum a correctore.
 9. כלא Cod. 2. כלן, quod cum RASCHIO consentit, qui in suo exemplari habebat כלוא, vt ex eo refert TYCHSENIVS l. c.

10. Pro *בְּכֹל יוֹם* *toto die* Codex *r.* habet phrasin synonymicam *בְּכֹל עֵת*, *omni tempore*.
13. *פְּלִאֲרִיךְ* pluraliter Codex *r.* vt habent omnes interpretes antiqui, excepto Syro, itemque Regiomontanus 2.

PSAL. LXXXIX.

Addam ad ea quae a viris rei criticae V. T. eximie peritis BRUNSIUS atque KENNIKOTO in lucem iam prolata sunt (*o*), Spicilegium aliquot lectionum Codicum Erfurtensium, qui iis viris quoniam nulla earum in Bibliis Halensibus mentio facta fuerat (*p*), partim nondum innotuerunt, partim vero auctoritatibus ab iis iam adductis confirmantur. Et ex eo tutissime colligi posse credo, non omnes varietates quae in Codicibus Manuscriptisprehenduntur esse meros errores librarii, festinationi vel incuriae tribuendos, sed reuera varias lectiones, varietates quae antiquitus in textum V. T. irrepserunt, et nonnisi studiofa omnium Codicum MSS. collatione emendari possunt.

V. 2.

(*o*) Notae Criticae in Psalmos XLII. XLIII. XLVIII. LXXXIX. cum notis Cel. BRUNSI editae a Cel. Io. CHR. FR. SCHVLZIO, Lips. 1772.

(*p*) Quanta enim incuria atque negligentia prima horum Codicum collatio Halae instituta sit, docuit ill. MICHAELIS in der

Orientalischen Bibliothek P. I. p. 207 sqq. Duo similia exempla dedit beat. BOHNIVS, alterum in der *Untersuchung über 1 Sam. VI, 19. p. 38. 39.* vbi in Codice primo scriptum est *וְחַמְשֵׁיךְ*, alterum in *disl. de restituendo Codice hebraico* p. 23. ad locum Zach. XII, 10. quod vero etiam a Celeb. MICHAELIS obseruatum est.

V. 2. לְעוֹלָם cūm praefixo לְ legit Codex 1, vt in quibusdam Codicibus Argentoratensibus et Reuchlinianis inuenit Cel. BRVNSIVS. Confirmant eam lectionem Codex Cassellanus et Regiomontanus secundus, nullumque dubium est, quin לְ illud falso omissum sit, Vide Cel. MICHAELIS *Orientalische Bibliothek* P. III. p. 214.

11. Pro רַכָּאת Codex 3. legit רַכִּית per Iod, vt quoque habet editio NISSELI. Confer Pl. LI, 11.

20. לְחַסְדֵיךָ pluraliter cum duplici Iod legit Codex 2, vide KENNIKOTVM p. 150. Addidit Cel. SCHVLZIVS auctoritatem Codicis *Cassellani* (q), adiunxit ill. MICHAELIS *Iustiniani Octaplum Psalterii* (r), his vero omnibus adhuc addo Codicem Regiom. 2, et tres Codices Parisienses, quos nominavit S. R. LILIENTHALIVS l. c. p. 396.

28. Pro אַתְּנָהוּ Cod. 3. legit אַתְּנָבָהוּ.

40. נֶאֱרַתָּה idem Codex sine הַ paragogico, licet ab alia manu superscriptum sit.

45. Pro anomalico מִטְּהָרִי, de quo conqueritur BRVNSIVS (s), in Codice 3. ad regulas grammaticas scriptum est מִטְּהָרִי, quam etiam punctuationem in versione sua Pfalmorum secutus est ill. MICHAELIS, vide *Orientalische Bibliothek* P. III. p. 193. (t) Sic quoque habet rara editio SONCINI 1488. euulgata, cuius descriptionem promissit cel. BRVNSIVS.

(q) p. 192. C 3 48. מִחֻלָּה

(s) l. c. p. 153. 154.

(r) *Orientalische Bibliothek* P. III. p. 191. Descriptionem eius cessare fecisti victorias, Confer dedit S. V. HIRTIVS in *der Or.* Iof. XXII, 17.

v. *Ex. Bibl.* P. I. p. 23-30.

48. מהחלד coniunctim sine Makkeph scribit Codex 2; quod nostri Codices frequenter omittunt (*t*). Vide de ea voce disputantem BRUNSIUM p. 155.
50. באמונתך pluraliter habet Codex 1, vt Argentinens. 3.

PSAL. XC.

- V. 2. ומעולם Cod. 2. sine praefixo Vau.
6. ובבקר Cod. 3. cum praef. Vau.
8. נגדר idem Codex sine ל praefixo, quod etiam omissum est in Regiom. 2.

PSAL. XCI.

- V. 12. רגלך pluraliter Codex 3. Confer Math. IV, 6. Sic Codex 1 habet Pf. CXXI, 3.
14. בי in Codice 2 fuit פי, sed correctum in בי.

PSAL. XCII.

- V. 2. לשמד Codex 3. שמד sine ל.
11. כראים Codex 2. sine Iod, vt Regiom. 2. et duo Parisienses.

PSAL. XCIV.

- V. 16. Pro פעלי עם פעלי Codex 1. leg. כל פעלי.
19. Pro שרעמי, cum multiplicantur cogitationes meae (*u*), Codex 1. leg. סרעפי perplexitates. Ita Regiomont. 2. et alii, quos vide apud S. R. LILIENTHAL.

PSAL. XCV.

- V. 1. ישענו Cod. 1. 2. ישעינו.

נברכה 6.

(*t*) ex c. in אחריתו, ביתאל. Vide KALLIUM §. XIV. n. 8.(*u*) Psa. CXXXIX, 23.

6. נברכה Cod. 1. cum praefixo Vau, quod expriment Syr.
Arabs. Vulg.

10. הם Cod. 3. cum He paragogico הםה.

PSAL. XCVI.

V. 3. כבודו Codex 3. praemissa particula את, vt editio
MÜNSTERI.

12. יער Cod. 3. היער, vt RASCHI, sed ה transfixum.

13. כי בא alterum in Codd 1. et 3. omittitur, recte quidem,
vt patet ex repetita lectione Pl. XCVIII, 9. Consentit *Re-*
giom. 2. itemque *Syrus.* הארץ Cod. 1. iterum habet
praeuio את, quod in Codd. MSS. frequentius exprimitur
quam in impressis.

PSAL. XCVII.

V. 6. השמים Cod. 1. 2. שמים sine articulo He.

Pro כל העמים *omnes populi.* Codex 3 habet כל הארץ
omnis terra.

PSAL. XCVIII.

V. 1. Pro קדשו Codex 1. legit עזו *brachium fortitudinis,*
quod a praecedente הושיעה לו non alienum esse
videtur. Miror tamen neminem ex Veteribus ei assentiri.

3. וראו Cod. 3. cum praefixo Vau, quod habent Chald. *Sy-*
rus, et Cod. 2. *Regiomontanus.*

PSAL. XCIX.

V. 1. Pro תנוט, *mutabit, trepidare faciet terram,* Cod. 2.
leg. תנוס, *fugere faciet eam;* ob similitudinem quam se-
cundum inuicem aliquando habent literae Tet et Samech.

עשיתה 4.

4. עשיתה Cod. 3. cum ך paragogico.

PSAL. CI.

- V. 2. אשכילה *prudenter agam* in Codice 1. mutatum est in אשכילך, *docebo te*, vt a prima manu habuit Regiomontanus 2. Confer ill. MICHAELIS *Orientalische Bibliothek* P. III. p. 215.
3. שמים per Sin loco Samech habent 1. 2. 3., vt RASCHI, Regiom. 2. Parif. 18. et Sorbonicus 32. Confer Num. V, 12. Hof. V, 2.

PSAL. CII.

- V. 4. כעשן per Caph legit Codex 2, *consumti sunt sicut fumus dies mei*. Sic iam legerunt LXX. Chaldaeus interpres et Arabs. Ita etiam vertit b. LUTHERVS (v) consentiuntque SEB. MÜNSTER, HVTTERVS, NISSEL. et PETR. ARTOPAEVS.
20. ממרום sine punctis relictum in Codice 1, eiusque loco in margine scriptum במעון, Confer Pl. LXVIII, 6.
27. יכלו Codex 2. per Caph, יכלו, *consumuntur*.

PSAL. CIII.

- V. 5. תתחרש Codex 2 תחרש, sed ת prius ab alia manu superscriptum.
20. Pro עשי דברו לשמע בקול דברו Codex 1 legit phrasin synonymicam עשי רצונו, vt exprimitur versu 21. Sic etiam vertit Syrus.

PSAL.

- (v) *Meine Tage sind vergangen wie ein Rauch.* —

PSAL. CIV.

- V. 24. קניניך singulariter sine Iod posteriori legunt 1 et 3.
Telles pro ea lectione adfert S. V. LILIENTHAL.

PSAL. CV.

- V. 14. Pro אדם, quod vilem atque humilem hominem plerumque denotat (x), in Codice 1 scriptum איש, potentes, s. magnates. At איש transf. et אדם ab alia manu positum in marg.

36. Pro בארצם, in terra ipsorum, scil. Aegypto, Codex 3 habet ipsum Aegypti nomen במצרים sine correctura. Assentiuntur huic lectioni Codex Cassellanus, Chaldaeus, et Syrus, Vide Ill. MICHAELIS *Orient. Bibl.* P. II. p. 248.

PSAL. CVI.

- V. 3. Pro עשה Cod. 3. habet pluralem עשי, quem requirit praecedens שמרי. Recte, istum enim habent omnes Veteres Interpretes, et sic quoque beatus LUTHERVS, *und thun immerdar Recht*. Eandem varietatem, (quae facile oriri poterat, si, quae coniectura est Celeb. HASENCAMPII, Codex Sacer descriptori in pennam olim dictabatur) inueni in his Codicibus Nehem. II, 16. XI, 12.
6. והרשענו Cod. 1. cum praefixo Vau, vt Syr. et Arabs, sed transf.

7. Pro

- (x) Confer. Celeb. SCHVL. est Ps. IV, 3. VIII, 5. LXII, 10.
211 Comm. Phil. in Psal. XLIX. Ies. LII, 14.
3. Ita etiam איש explicandum

D



7. Pro חסדוֹד רב Codex I habuit רב מוכך, vt Psal. XXXI, 20., quemadmodum etiam legisse videtur Syrus (*y*). Sed erasum est מוכך, et eius loco in margine scriptum חסדוֹד sine Iod.
12. בדבריו Cod. I בדבריו.
29. Pro במגפה Cod. I. leg. במגפה, quae diuerfitas iterum ex hypothesi Cel. HASSENCAMP II facile explicari potest.
30. ויפלל Cod. 2. ויתפלל inferto ת, sed transf.
36. Pro ויהיו *hi*, scil. vt vertit Ill. MICHAELIS *populi ethnici, (z) facti sunt eis* — Codex 3, legit singularem ויהי, et hoc, scilicet *idolorum adoratio*, vel quae versu sequenti commemoratur *liberorum crematio (a) fuit eis in laqueum*. Nolo quidem hanc lectionem vsitato textui praeferre, cum is non minus probum sensum efficiat, attamen ei fauent LXX. Vulgata et Arabs, adeoque non plane reiicienda est.
39. מעשיהם Cod. I. sine praefixo Beth.
46. כל omissum in Codice I. Secundus illud a manu recentiori habet in margine.

P S A L.

(*y*) וְלִבְנֵי אֱמֹנִים, *benignitates* tuae, quod pro אֲשֵׁרִי ponere plerumque solet, ex c. Pf. I, 1. XXXII, 1. itemque Pf. XXXI, 20. pro שׁוּב.

(*z*) Und die Heiden wurden ihnen zum Fallstrick.

(*a*) BRYANT Von den Menschenopferu der Alten p. 35.

PSAL. CVII.

V. 19. ממצוקותיהם recte cum Copula Van legit Codex 3.
Häbent eam omnes vetustae versiones, approbat contextus.

PSAL. CVIII.

V. 11. Pro עיר מבצר Codex 3 habet עיר מצור, vt legi-
gitur Pf. LX, 12, cuius carminis pars posterior in hoc Pfal-
mo repetitur, Coll. Pf. LVII.

PSAL. CIX.

V. 13. Pro שמו Codex 3 legit שמו vt LXX, Arabs et
Vulgata. Sic quoque Regiomontanus 2. Manifestum er-
go est diras istas execrationes non pertinere ad virum san-
ctissimi elogii Dauidem, sed ex ore inimicorum suorum
aduersus eum ortas esse, vt bene hunc Psalmum interpre-
tatus est Ill. MICHAELIS. Vide Virum Summum in
notis germanicis ad h. Pf. p. 212. 213 (b).

15. ויכרת ויכרת idem Codex habet significatione passiva ויכרת,
excindatur memoria ipsorum, quam etiam punctationem
amplexus est b. LUTHERVS (c), secutus septuaginta In-
terpretes, και ἐξολοθρευθει ἐκ γης το μνημοσυον αὐ-
τῶν.

D 2

19. תרי

(b) Lege etiam quae ad defen-
dendum Dauidem prolata sunt in
dissertatione de Psalmis imprecato-
riis, quae exstat in *Bibliothèque
raisonnée* T. 35. Part. 2. p.
316. sqq. et germanice nuper ver-
sa est in *auserlesenen Abhandlun-*

*gen über wichtige und angenehme
materien theologischen Inhalts*
(Lips. 1774.) P. I, n. 5 *Von den
Fluchspalmen* p. 69. sqq.

(c) *Ihr Gedächtnis müsse
ausgerottet werden.*

19. fuerat in Codice 2. תהיו sed ן circello reiectum.
 27. עשית Codex 1 sine ה, vt Regiom. 2.
 29. Post ילבשו addit Codex 2 קמו, sed sine punctis relic-
 tum.

PSAL. CX.

V. 3. נרבות plene habet Codex 2, vt legisse videntur vete-
 res interpretes. Vide Ill. MICHAELIS *Critisches Collegi-
 um* p. 523. Consentiant quatuor Codices Parisienses, Re-
 giom. 2. et editiones SEB. MÜNSTERI, NISSELI et
 PETRI ARTOPAEI.

Pro ילדותך Codex 1 legit ילדותיך et Cod. 2. 3. ילדתיך,
 de quibus iterum videre sis Collegium Criticum ill. MI-
 CHAELIS p. 565. 566. Posteriorem lectionem expriment
 SEB. MÜNSTER, NISSELIUS, PETR. ARTOPAE-
 VS, Psalterium POTKENII, Codd. 18. 48. Bibl. Reg.
 Paris (*d*), et Cod. 2. Regiomontanus.

5. Pro ירני Codex 1 leg. ירוה, quod pro Adonai legen-
 dum esse demonstravit Cel. MICHAELIS (*e*). Sic et-
 iam RASCHI et Cod. 32. *Sorbonae*, quem adducit S. V.
 LILIENTHAL.

PSAL. CXIV.

V. 5. Pro תסב Codex 2. leg. יסב, sed Iod transfixum et
 ן superscriptum.

PSAL.

(*d*) Manuscriptum illud anti-
 quissimum cuius mentionem fe-
 cit HOVBIGANTIVS (vide
 Crit. Coll. p. 565.) S. V. LILI-
 ENTHALIO esse videtur Cod. 32.
 Sorbonae, in quo hanc lectionem
 inuenit Cel. STARKIUS.
 (*e*) l. c. p. 592, 563.

PSAL. CXV.

- V. 1. על אמתך Cod. 1. 3. cum copula Vau, quam poscit contextus, non refragantibus antiquis versionibus.
 7. יהלכון Cod. 1. 3. cum Nun paragogico. לא יהגו Cod. 3. cum praef. Vau.

PSAL. CXVIII.

- V. 17. מעשי Codex 1 leg. singulariter מעשה, quod collectiue explicandum esset (*f*). Sed ה duabus lineis transf. et י ab alia manu superscr.
 19. אבא Cod. 1. ואבא, vt *veniam*.

PSAL. CXIX.

- Dagesch* illud *neutrum*, quod ex Codice Cassellano detexit ill. MICHAELIS (*g*), aliquando etiam habent Codices Erfurtenses. Sic illud e. g. in hoc Psalmo inuenio in omnibus fere literis totius Alphabeti, cum quibus singuli versus inchoant. At de eo alio forte loco plura dicendi occasio erit (*b*).
 V. 12. Pro למרני Codex 2 habet pluralem למרניו cum superflua matre lectionis Iod (*i*). Sed vtrumque correctum est.
 25. כרבריד pluraliter Cod. 1. 3. Sic habent SEB. MÜNSTER et PETR. ARTOPAEVS.

D 3

41. חסדיך

- (*f*) ex. c. Pf. XIX, 2. Confer MSS, Erfurt. §. XV. 4. dicta ad Ψ CVI, 3. (*i*) Confer iterum *Orientalische Bibliothek* *sche Bibliothek* P. II. p. 237. 238. P. IV. p. 228-237. VI. p. 241.
 (*b*) ad KALLII *diff. de Cod.*

41. חסרוד pluraliter Cod. 1. 2. Ita Syrus, Chaldaeus, Cod. Regiom. 2. et Cod. 18. Bibl. Reg. Paris. Consentit iterum PETR. ARTOPAEVS.
42. ברברוד pluraliter Cod. 1. 2. vt Regiom. 2. Cod. 32. Sorbonae et omnes fere versiones antiquae.
43. למשפטוד pluraliter Cod. 1. 2. 3. vt habent omnes interpretes antiqui, Cod. 2. Regiomontanus, quatuor Parisienses, Psalterium POTKENII, editio STEPHANI in 16. SEB. MÜNSTER, NISSELL. et PETR. ARTOPAEVS.
52. Pro מעולם in Codice 1 fuit לעולם sed ל transf. et מ superscriptum.
66. במצותוד Codex 1. sine praefixo Beth.
86. Pro אמונה Cod. 1. habet אמת, sed lineis supernis notatum est, et אמונה posuit. in marg.
90. כוננתה Cod. 3. cum ה parag.
98. מצותוד singulariter Cod. 2. 3. Recte, sic enim poscit praecedens תחכמני, *sapientem me reddit lex tua.* Ita etiam vertunt LXX. ἐσοφισας με την ἐντολην σου.
115. מוצה Cod. 2. 3. per Patach legunt מצנה, in singulari.
125. וארעה. Praefixum ן in Codice 2. ab alio superscriptum.
127. Pro מצותוד Codex 2. legit תורתך *legem tuam.* At מצותוד a manu recentiori positum in marg.
130. רברוד singulariter legit Cod. 3. Sic Regiom. 2. et quidam Veteres Interpretes, e. g. Syrus.
Pro פתיים Codex 1. legit פתאים per Syriasmum, Cod. 2. פתים cum Iod simplici,

133. כֹּאמֶרְךָ Codex 1. per Caph loco Beth. LXX. *κατα το λογιον σου.* Conf. v. 116.
149. כְּמִשְׁפָּטֶיךָ pluraliter Codex 2., vt leg. Regiom. 2. Cod. 18. Bibl. Reg. Paris. et Cod. 32. Sorbon. Assentiuntur POTKENIUS, NISSELIUS et versiones quaedam antiquae.
150. Pro דְּרֵפֵי Codex 1. leg. per Patach דְּרֵפֵי, *sectatores mei*, quae etiam puncta vocalia exstant in Regiomontano 2. Consentientes habemus LXX, *οι καταδιωκοντες με*, Syrum et Vulgatam.
160. Pro מִשְׁפָּטֵי Cod. 1. 3. legunt מִשְׁפָּטֵי, cum Iod plurali, quod etiam a punctatore additum est in Regiomontano 2. Pluralem habent omnes versiones antiquae.
175. רִמְשֵׁמֶיךָ pluraliter legunt Cod. 1. 3. Consentiunt Cod. 32. Sorbon. Regiom. 2. Pfalt. POTKEN. et omnes versiones antiquae excepta Syr.

PSAL. CXXVII.

V. 5. אֵת אֲשֶׁפֶרֶת. Codex 1. omittit particulam אֵת.

PSAL. CXXIX.

V. 6. Pro גְּבוּרָה Codex 3. leg. גְּבוּרָה, *herba in hortis.* Cum tamen vsitata lectio non minus probum sensum efficiat (*k*), retinendam eam esse existimo. Nun etiam a Correctore in *h* emendatum est. Eandem varietatem inuenio in hoc Codice Nehem. VIII, 17.

PSAL. CXXXI.

V. 2. Dalet in רִדְמֹמֶתִי in Codice 2. ab initio fuisse videtur Resch,

(*k*) Vide ill, MICHAELIS *Deutsche Anmerkungen* p. 241.



Resch, a a punctatore mutatum est in Dalet, Rapheque superscriptum. Ex veteribus per Resch legerunt LXX, qui vertunt *טפסס*. Sic ex Resch saepe factum esse Dalet obseruauit Ill. MICHAELIS, Orient. Bibl. P. I. p. 248.

PSAL. CXXXII.

V. 12. Pro *וַי* Codex 3. legit *וִי*, per He, vt in solo Ecclesiaste scribitur, ex. c. Cap. II, 2. V, 15. 18. VII, 23. IX, 13. Vide de hac orthographica permutatione ill. MICHAELIS *Critisches Collegium über die drey wichtigsten Psalmen* p. 85. 86. 87.

PSAL. CXXXI.

V. 8. *עַד* Cod. 1. 2. leg. *עַד* cum praefixo *ו*, quod exprimitur a Regiom. 2. et olim adfuit in Regio Parisino 27.

PSAL. CXXXVII.

V. 4. Pro *אֵיךְ* Codex 3. habet *אָךְ*, sed Iod ab alia manu superscriptum. Conf. Pf. LXXIII, 13. et ill. MICHAELIS Or. Bibl. P. III. p. 213. 214.

PSAL. CXXXIX.

V. 20. *יוֹמוֹרֶךְ* Cod. 3. habet cum *א*, quod in impressis eliditur. Consentunt Regiom. 2. et Cod. 32. Sorbonae. *עֵרִיךְ* singulariter sine Iod legit Codex 3. fumsferunt in vanitatem *ciuitatem tuam*, vt etiam vertit *Syrus*.
23. *שָׂרַעַפִּי* Cod. 1. 3. leg. per Samech. Conf. Pf. XCIV, 19.

PSAL.

PSAL. CXL.

- V. 3. כל היום Codex 2, sed ה transfixum. Confer locos Pf. VII, 12. LXXXVIII, 10. CXLV, 2. in quibus sine He legitur יום:

PSAL. CXLII.

- V. 3. לפניו Codex 2. לפני, *coram me.*
5. ואין רורש Cod. 1. 3. cum praefixo Vau, vt omnes vetusti interpretes.

PSAL. CXLIII.

- V. 1. שמע Codex 1. שמעה cum ה paragogico, sed transf.
10. רוחך טובה תנחני transpositum in Codice 2., רוחך תנחני טובה, sed superimpositis literis rabbinicis א, ב, in ordinem redactum est.
11. Pro נפשינן Codex 1 habet pluralem נפשי, sed correctum est.

PSAL. CXLIV.

- V. 2. Ad עמי in Codice secundo inuenio notam marginalem עמים, quod pro עמי legendum esse coniecit S. R. TELLERVS (1). Confirmant coniecturam acutissimi viri tres Codices Argentinenses, in quibus hanc lectionem inuenit Cel. BRUNSVIG (m), itemque Codex 2. Regiomontanus. Digna praeterea visa est ill. MICHAELIS, quae in textum recipere: *Der mir Völker unterwürfig macht*, et olim etiam adfuit in Codice Erfurtenfi quinto.

PSAL.

(1) De coniecturali Critica
Vet. Test. p. LIV. Confer Pſal.
XVIII. 48. 2 Reg. XXII, 48.

(m) Notae Criticae in quatuor
Pſalmos p. 80.

E



PSAL. CXLVIII.

- V. 10. ולא בשוקי cum praefixo Vau legunt Cod. 2. 3. Sic praeter nostros Codices habent Regiom. 2. Cod. 32. Sorbon. et Codex 65. Bibliothecae Senatoriae Lipsiensis (n). Consentit Syrus.

PSAL. CXLVIII.

- V. 2. Integrum hoc comma omisium in Codice 1. Causa sine dubio fuit simile initium versuum sequentium, vel quod alias *δμοιοτελευτον* appellari solet (o). — Codex 2. exhibet Kri צבאיו in textu, quod etiam in textu seruat Regiomontanus 2.
6. לעולם Cod. 1. עולם fed ל additum ab alio.
11. Pro לאמים Cod. 1. leg. אומים, fed Vau transfix. et ל ab alia manu additum.

PSAL. CXLIX.

- V. 3. Integrum iterum comma omisium in Codice primo.
7. תוכחות cum praefixo Vau legit Codex 1., vt ex veteribus Syrus et Arabs.

(n) S. R. BAHRDTII Obseru. matica Chaldaica p. 110. *Orientalische und Exeget. Bibliothek* Hebr. p. 75. P. II. p. 234. 235.

(o) Ill. MICHAELIS Gram-

Addita-

ADDITAMENTVM
LECTIONVM QVARVNDAM EX IOBO.

CAP. I.

- V. 12. Pro מעם Cod. 2. et 4. legunt מאר, vt Cap. 2, 6.
14. Pro ירהם Cod. 4. habet ירהן vt Regiomontanus 2. vi-
de vero ill. MICHAELIS *Oriental. Bibliothek.* P. I. p. 173.
21. יצאתי cum N leg. Cod. 2.

CAP. IV.

- V. 17. Pro מעשדתי in Codice 1. legitur מעשדתי, *opus suum*,
vt iam vertunt LXX. απο τῶν ἐργῶν αὐτοῦ.

CAP. V.

- V. 7. Pro irregulari יהלך, Cod. 2. 3. habent יהלך vt Regio-
montanus 2. et Fragmentum hebraicum S. R. SEMLERI.
Descriptum id exhibetur in *Admonitione de obseruandis he-
braicorum Manuscriptorum membranis quae tegendis aliis
libris seruiunt.* Halae 1764.

CAP. VI.

- V. 10. לא יחמול Cod. 3. 4. cum praefixo Vau, vt Cassella-
nus et Regiom. I. 2. vide ill. MICHAELIS *Oriental. Bibl.*
P. I. p. 184.

CAP. VII.

- V. 1. ימיו Cod. 1. 2. ימו vt LXX. et Regiomontanus 2.
9. לא יעלה Cod. 2. 4. cum praefixo Vau, quod habet Re-
giomontanus 2. Sic etiam scriptum inueniebam *Gothae*
E 2 in

in fragmento quodam Bibliothecae ducalis, quod in eis-
quae Celeberrimus GEISLERVS ibidem detexit numerum
habet 105. Scriptum nimirum erat ab initio לא, ab alia
autem manu additum. Vau.

CAP. IX.

- V. 26. אבה in Codd. 2. et 4. scriptum איבה, cum addito
Iod, quod S. V. LILIENTHALIVS. (a) de nauibus *inimici-*
tiae, siue *piraticis*, intelligit. Eodem modo habet MS.
Argentinenſe tertium (b), ſed vereor ne Iod. ſit ſuperflua
illa mater lectionis Iod, in Codicibus MSS. poſt praece-
dens Tſere ſaeppiſſime obuia, vnde etiam Exod. XXV, 31.
explicandum eſt.
35. Pro עמרי Cod. 1. leg. עמר *tecum*, ſed emendatum eſt.

CAP. XII.

- V. 9. Pro ידוה, pro quo iam olim ill. MICHAELIS in epi-
metro ad Praelectionem 32. LOWTHII ſuſpicabatur ארני
reponendum eſſe (c), Codex 4. legit אלוה, vt in mar-
gine habet Regiomontanus 2. Confer *Orientaliſche Bibli-*
othek. P. VII. p. 234.
13. Pro ותבונה *ſapientia*. Cod. 4. legit וגבורה *fortitudo*,
ſed corr.
23. לגוים poſterius in Codice 1. non punctatum, et eius loco
in margine ſcriptum לאמים. Sic Codex 4. habet in textu.

CAP.

(a) *Commentatio Critic.* p. 411.

(c) de Sacra Poëſi Hebraeor.

(b) Vide Cel. OBERLIN Mi- p. 680. edit. Gött. 2.
ſtella Litteraria p. 90.

CAP. XIII.

V. 11. Post כל Codex 4. addit אלה, quam vocem etiam exprimunt LXX, ἰδοὺ ταῦτα ἔωρανε, Vulgata, omnia haec, Chaldaeus, Syrus, et Regiomontanus 2.

14. בכפי Codex 1. pluraliter בכפי in manus meas, vt b. L. V. THERVS, Vulgata, Syrus, Arabs, et Fragmentum Gothanum 105.

CAP. XIX.

V. 2. אלה defectiue scribitur in Codice 4., vt saepius scriptam inueni hanc vocem in eodem Codice (d). Non plane inutilem esse hanc obseruationem, ex eo patet, quod LXX Interpretes hoc loco vertant ταῦτα μοι συνελεσθη, vbi pro אלה forte legerunt אלה, vide S. V. VELTHVSENIJ Exercit. Crit. in Job. XIX. 23-29. (Lengov. 1772.) p. 49. et 67.

29. Pro שרון Codex 4. exprimit Kri שרון in textu, Confer Celeb. SCHVLZII Vollständigere Critik. p. 67.

CAP. XXII.

V. 16. ואלא עת, Codex 4. בלא עת, vt Raschi, Regiomontanus 1. 2. et Codex Erfurtenfis 2. in nota marginali.

CAP. XXIV.

V. 5. Pro בפעלים Cod. 2. leg. לפעלם, fed ל transf. et ב superscriptum.

10. בלי Cod. 2. 4. מבלי, vt Regiom. 1. 2.

E 3

CAP.

(d) Exempli gr. Cap. IV, 9. 17. V, 17. VI, 4. 8. 9. IX, 13. X, 2. XI, 5. 7. XII, 4. 6.

CAP. XXVI.

- V. 2. ללא עז Codex 4. ללא עז, cum addito ל quod consentit cum praecedente כח ללא כח.
8. Pro תחתיו Cod. 2. leg. תחתם.

CAP. XXXI.

- V. 2. Pro פלילים Cod. 3. legit פלילי, quam lectionem in versione sua germanica amplexus est illustris MICHAELIS. Confirmat eam Codex 2. Regiomontanus.
12. וכל Cod. 3. 4. leg. וכל, vt Veteres quidam, Raschi, et ambo Codices Regiomontani.

CAP. XLI.

- V. 2. לפני Codex 4. לפניו, coram eo vt Targum et Regiomontanus 2.

CAP. XLII.

- V. 6. Post אמאם Codex 2. addit קריי,
9. וצפר cum praefixo Vau legit Codex 2., quod etiam requirit contextus. Sic LXX. Vulg. et Regiom. 1.

Errata.

- Pag. 5. lin. 8. pro שכע leg. שבע.
— 7. — vlt. pro ligui leg. ligni.
— 4. — 15. — suo — suo.
— 10. — 13. — lubito — lubitu.

Theses.

Thefes.

I.

Creatio mundi ab aeterno est impossibilis.

II.

Angelos existere sine diuina reuelatione probari non potest.

III.

Lingua Hebraicam primaeuam esse, Iudaeorum commentum est.

IV.

Lingua Syriaca eundem habet usum ad illustrandam Hebraicam, quam Arabica.

V.

Hebraica lingua semper habuit vocales; at hodierna signa antiquitus in usu non fuerunt.

VI.

Iudaeorum fabula est, Mosē a Deo ipso sepultum esse.

VII.

Muhammedes erat Naturalista, eiusque noua religio merus erat Naturalismus.

VIII.

Lingua latina minus apta est ad linguam vniuersalem Eruditorum quam Graeca.

IX.

IX.

*Falsa est eorum opinio, qui LOC MANNVM cum
AESOPO unam eandemque personam esse puta-
runt.*

X.

*Vitam post mortem Philosophia reddit tantum veri-
similem, non certam.*

XI.

*Ex notione entis perfectissimi colligi non potest ad
eius existentiam.*

XII.

Liber Iosuae non a Iosua ipso scriptus esse videtur.



XI



Jc 335

vd 18

ULB Halle 3
003 928 160

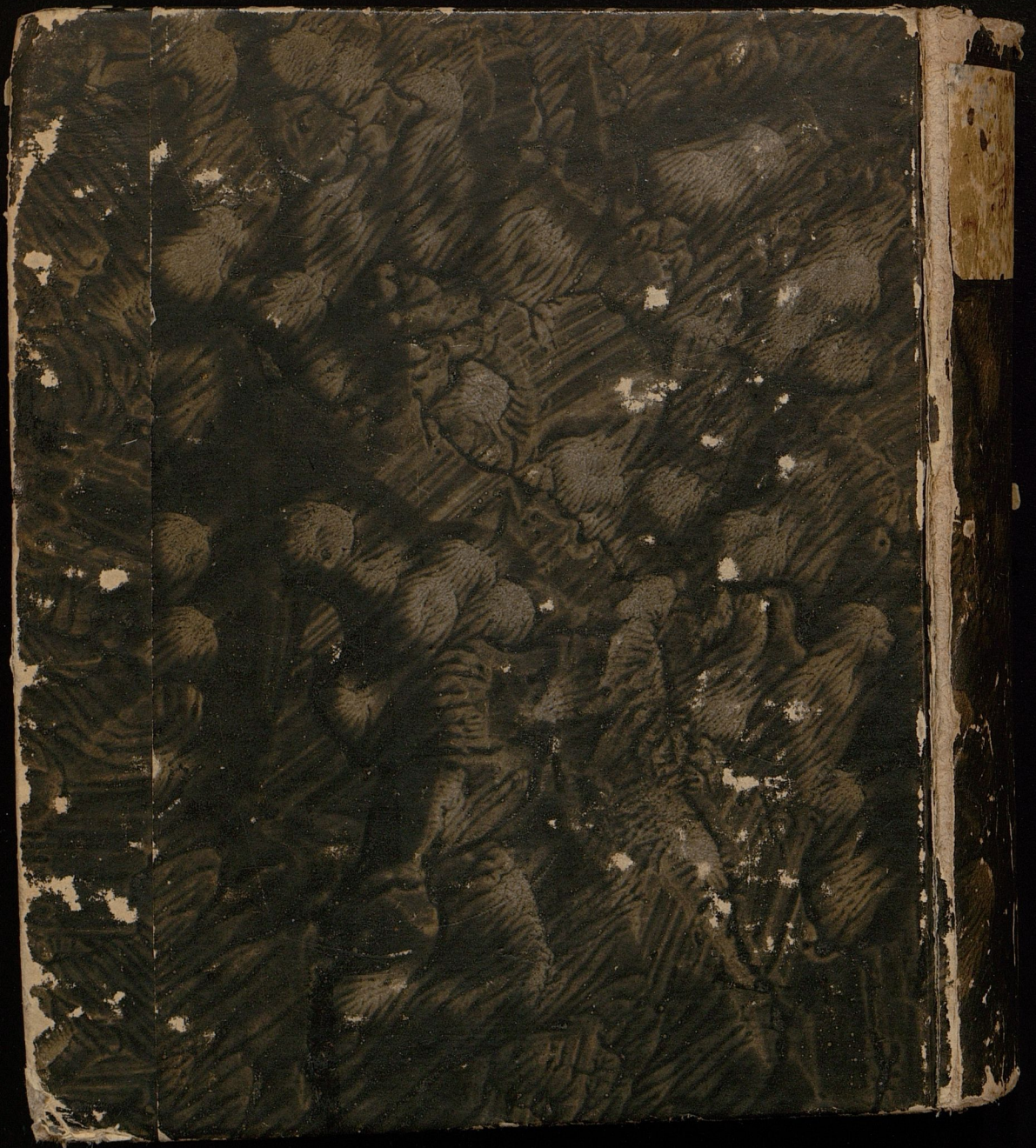


sb.

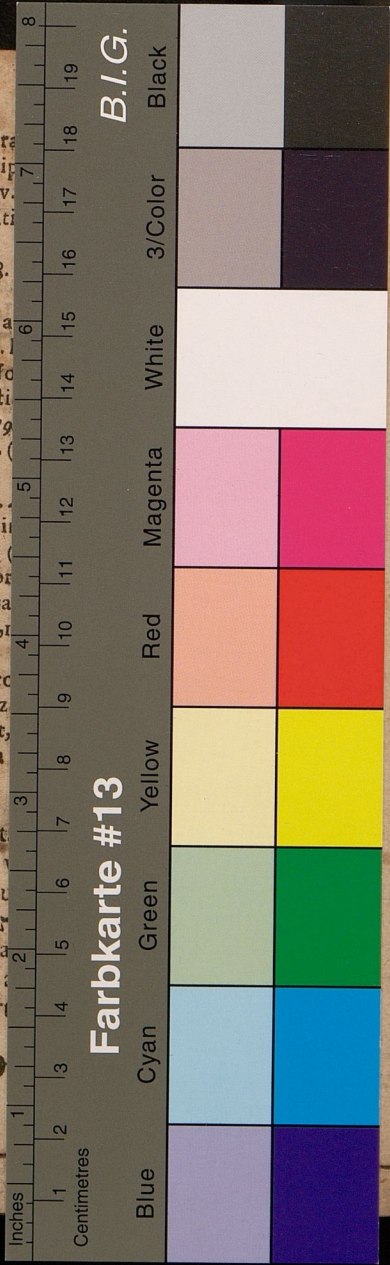
vd 17

vd





afora
Scrip
13. v.
s, viti
7. 18.
40. a
16. l
D; No
incti
v. 39
40. (



Farbkarte #13

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

52 33

SPECIMEN
**VARIANTIVM LECTIONVM
CODICVM HEBRAICORVM MSS.
ERFVRTENSIVM
IN PSALMIS.**

CONSENTIENTE
AMPLISSIMO PHILOSOPHORVM ORDINE
PRO
SVMMIS IN PHILOSOPHIA HONORIBVS
RITE OBTINENDIS
DIE XXII. APRILIS MDCCLXXV.

PVBlice DEFENDET
IO. CHRIST. GVIL. DIEDERICHS
PYRMONTANVS.

GOTTINGAE
LITTERIS FRIEDER. ANDR. ROSENVSCH
ACADEMIAE TYPOGRAPHI.

ah.

